PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA FANIDAN IJODIY TOPSHIRIQLARNI TUZISH TAMOYILLARI

Ziyayev Sherali Abdulaziz o‘g‘li
Qo‘qon davlat unversiteti tadqiqotchisi
qdpiziyayev@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.20566278

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik texnologiya fanidan ijodiy topshiriqlarni tuzish tamoyillari, ularning ta’lim jarayonidagi o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Ijodiy topshiriqlarni ishlab chiqishda ilmiylik, tizimlilik, kasbiy yo‘naltirilganlik, kreativlik, innovatsionlik va integrativlik tamoyillariga amal qilish zarurligi asoslangan. Shuningdek, bo‘lajak pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda ijodiy topshiriqlarning pedagogik imkoniyatlari hamda ularni samarali tashkil etish metodikasi tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: pedagogik texnologiya, ijodiy topshiriqlar, kreativlik, kasbiy tayyorgarlik, pedagogik kompetentlik, innovatsion ta’lim, ta’lim tamoyillari, bo‘lajak pedagog.

Аннотация. В данной статье раскрываются принципы разработки творческих заданий по дисциплине «Педагогические технологии», а также их роль и значение в образовательном процессе. Обоснована необходимость соблюдения принципов научности, системности, профессиональной направленности, креативности, инновационности и интегративности при разработке творческих заданий. Кроме того, проанализированы педагогические возможности творческих заданий в развитии профессиональной компетентности будущих педагогов, а также методика их эффективной организации.

Ключевые слова: педагогическая технология, творческие задания, креативность, профессиональная подготовка, педагогическая компетентность, инновационное образование, принципы обучения, будущий педагог.

Globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak pedagoglarni zamonaviy kasbiy faoliyatga tayyorlashda pedagogik texnologiya fanining o‘rni beqiyosdir. Mazkur fan doirasida talabalarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog‘lash, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va kreativ yondashuvlarini shakllantirishda ijodiy topshiriqlardan foydalanish muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Ijodiy topshiriqlar talabalarning mavjud bilimlarini yangi vaziyatlarda qo‘llash, muammolarga innovatsion yechim topish va pedagogik faoliyatga ijodiy yondashish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu sababli pedagogik texnologiya fanidan ijodiy topshiriqlarni tuzish ilmiy asoslangan tamoyillarga tayanishi lozim.

Insonning ongli faoliyati, fikrlashi, bilimlarni o‘zlashtirib, takomillashtirishi keng ma’noda topshiriqlar bilan, bizning mavzu doirasida o‘quv topshiriqlari bilan uzviy bog‘langan hodisa. Topshiriq inson faoliyatining barcha jabhalari – moddiy ishlab chiqarish, fan, fan asoslari – o‘quv predmetlarini o‘zlashtirish bilan aloqador bo‘lganidek, o‘quvchi faoliyatining har bir yo‘nalishi – qayta esga tushirish va ijod qilish ham, bilimlarni o‘rganish va turli o‘quv holatlariga tatbiq qilish ham, bilimlarni umumlashtirish va o‘ziga o‘zi baho berishi ham o‘quv topshiriqlari bilan chambarchas bog‘langan. Shu sababli topshiriqlar ta’lim maqsadi, vositasi sifatida qaraladi.

Topshiriqlar nazariyasida «topshiriq», «o‘quv topshirig‘i», «biluv topshirig‘i», «ijodiy topshiriq», «amaliy topshiriq», «intellektual topshiriq», «muammo» kabi qator atamalar bilan yonma-yon «mashq», «mustaqil ish» kabi atamalar ham qo‘llaniladi. «O‘quv topshirig‘i» mohiyatini aniqlash, unga didaktik, metodik ta’rif berish uchun oldin psihologiya, didaktika, metodikada o‘quv topshirig‘i tushunchasiga berilgan ta’riflar tavsifini beramiz, so‘ngra yuqorida keltirilgan tushunchalar keltirilgan.

Bu ilmiy-pedagogik izlanishlarda o‘quv topshiriqlari, ayni holatda ijodiy o‘quv topshiriqlari tizimini tayyorlashning turli nuqtai nazarlari tahlil qilingan: F.B.Sushkova grafik mazmunli topshiriqlar tizimini tayyorlashda rioya qilinadigan didaktik talablarni o‘rgangan. Uning yozishicha, adabiyotlarda topshiriqlarni ta’limga tatbiq etishning eng asosiy nuqtai nazarlaridan biri tabiiy (jonli) tilda bayon qilingan topshiriqlarni sun’iy tilga, masalan, graflar vositasida bayon qilishga kam ahamiyat berilgan, topshiriq mazmuni bo‘yicha tuzilgan graflarni sharhlashni o‘quvchilarga o‘rgatish e’tibordan chetda qolgan. «Har qanday topshiriq o‘ziga oid shart, savol, izlanadigan noma’lumdan iborat. Bular topshiriqning tarkibiy qismlari sanaladi. O‘quv topshiriqlarining qurilishini o‘rganish yo‘li bilan ularning tizimini asoslash mumkin». F.B.Sushkova o‘quv topshiriqlari tarkibini o‘rganib, grafik mazmunli topshiriqlarning uch tipini ajratgan: 1) berilgan topshiriqning grafini tayyorlash; 2) tuzilgan grafni sharhlash; 3) sharhlangan graf asosida yangi graf tayyorlash. Shunday qilib, F.B.Sushkova o‘quv topshirig‘ining tarkibini o‘rganib, ularning tizimini tayyorlash g‘oyasini ilgari surgan.

Ijodiy topshiriqlar va ularning pedagogik mohiyati

Ijodiy topshiriqlar — bu talabaning mustaqil fikrlashi, tahlil qilishi, yangi g‘oyalar yaratishi va muammolarga noodatiy yechimlar topishini talab etadigan o‘quv vazifalaridir. Bunday topshiriqlar reproduktiv faoliyatdan farqli ravishda talabaning kreativ va tadqiqotchilik salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik texnologiya fanida ijodiy topshiriqlar:

pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish;

ta’lim loyihalarini yaratish;

innovatsion dars ishlanmalarini ishlab chiqish;

interfaol metodlarni loyihalash;

raqamli ta’lim resurslarini yaratish kabi faoliyatlarni qamrab oladi.

Ijodiy topshiriqlarni tuzish tamoyillari

1. Ilmiylik tamoyili. Ijodiy topshiriqlar zamonaviy pedagogika, psixologiya va ta’lim texnologiyalarining ilmiy yutuqlariga asoslanishi lozim. Topshiriq mazmuni ishonchli ilmiy manbalarga tayangan holda ishlab chiqilishi zarur.

Misol: “TPACK modeli asosida zamonaviy dars loyihasini ishlab chiqing.”

2. Tizimlilik va izchillik tamoyili. Topshiriqlar oddiydan murakkabga, nazariyadan amaliyotga tamoyili asosida tuzilishi kerak. Har bir topshiriq keyingi faoliyat uchun asos bo‘lib xizmat qilishi lozim.

Misol: Avval pedagogik texnologiyalarni o‘rganish, so‘ng ular asosida dars ishlanmasini yaratish.

3. Kasbiy yo‘naltirilganlik tamoyili. Topshiriqlar bo‘lajak pedagoglarning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga mos bo‘lishi zarur. Talaba topshiriqni bajarish jarayonida o‘zini haqiqiy pedagog sifatida tasavvur qilishi kerak.

Misol: “7-sinf uchun interfaol metodlardan foydalangan holda dars ssenariysini ishlab chiqing.”

4. Kreativlik tamoyili. Topshiriqlar yangi g‘oyalar yaratishga, innovatsion fikrlashga va nostandart yechimlar topishga undashi kerak.

Misol: “Sun’iy intellekt vositalaridan foydalanib yangi ta’lim texnologiyasini loyihalang.”

5. Muammolilik tamoyili. Ijodiy topshiriqlarda muammoli vaziyatlar yaratilishi va talabalar ularga mustaqil yechim topishlari talab qilinishi kerak.

Misol: “Darsga qiziqishi past bo‘lgan o‘quvchilar faolligini oshirish bo‘yicha pedagogik yechim ishlab chiqing.”

6. Integrativlik tamoyili. Topshiriqlar turli fanlar va kompetensiyalarni integratsiyalashgan holda rivojlantirishga xizmat qilishi lozim.

Misol: Pedagogika, psixologiya va axborot texnologiyalarini birlashtirgan loyiha topshirig‘i.

7. Innovatsionlik tamoyili. Topshiriqlar zamonaviy ta’lim texnologiyalari va raqamli vositalardan foydalanishni nazarda tutishi kerak.

Misol: Canva, Padlet, Google Classroom yoki Moodle platformalaridan foydalangan holda elektron ta’lim resursi yaratish.

8. Mustaqillik tamoyili. Topshiriqlar talabaning mustaqil izlanish olib borishi, axborotlarni saralashi va xulosalar chiqarishini ta’minlashi zarur.

9. Refleksivlik tamoyili. Talabalar bajarilgan ishlar yuzasidan o‘z faoliyatini tahlil qilishi va baholashi kerak.

Misol: “Yaratgan dars ishlanmangizning kuchli va zaif tomonlarini tahlil qiling.”

10. Baholashning shaffofligi tamoyili. Har bir topshiriq uchun aniq baholash mezonlari ishlab chiqilishi lozim.

Mezonlar:
ijodkorlik;
ilmiy asoslanganlik;
amaliy ahamiyat;
innovatsion yondashuv;
taqdimot sifati.

Pedagogik texnologiya fanida ijodiy topshiriqlarga misollar

Loyiha topshirig‘i: “Raqamli ta’lim muhiti” loyihasini ishlab chiqish.
Case-study: Muammoli pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish.
RAFT topshirig‘i: Pedagog rolida ota-onalarga murojaat tayyorlash.
TPACK topshirig‘i: Muayyan mavzu uchun texnologik-pedagogik dars loyihasini yaratish.
Multimedia topshirig‘i: Video dars yoki infografika tayyorlash.
Startap topshirig‘i: Ta’limga oid innovatsion g‘oya ishlab chiqish.

Xulosa

Pedagogik texnologiya fanidan ijodiy topshiriqlarni tuzish ilmiylik, tizimlilik, kasbiy yo‘naltirilganlik, kreativlik, innovatsionlik, mustaqillik va refleksivlik tamoyillariga asoslanishi zarur. Mazkur tamoyillar asosida ishlab chiqilgan topshiriqlar bo‘lajak pedagoglarning kasbiy kompetentligini, kreativ fikrlashini, tadqiqotchilik qobiliyatlarini va innovatsion faoliyatga tayyorgarligini samarali rivojlantiradi. Shuning uchun oliy ta’lim muassasalarida pedagogik texnologiya fanini o‘qitishda ijodiy topshiriqlardan tizimli foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.